

Slavomir MROJEK

Slavomir Mrojek dünya şöhrətli Polşa yazıçılarındandır. O, yaradıcılığa karikaturaçı və jurnalist kimi başlayıb. Az sonra hekayələr və pyeslər yazıb.

Yazıcının 1953-cü ildə satirik hekayələrindən ibarət iki kitabı çıxır: “Eşşəkərisi dağının hekayələri” və “Praktik yarımzirehlər”. 1958-ci ildə Mrojek “Polis” adlı ilk komediyasını yazır. Bu, totalitar bir dövlətin universal portretidir, amma pyesdə təsvir olunan ictimai mexanizmlər və personajlar onu Polşa kontekstindən çıxarır.

Uzun müddət onu sürrealist hesab edirdilər, tənqidçilər isə onun pyeslərini “absurd teatrına” aid edirdilər. Mrojekin absurdu PXR gerçəklərini müşahidə etməkdən doğurdu.

1964-cü il Mrojek sənətində dönüş ili olur. Həmin il onun “Tanqo” pyesi nəşr olunur və müəllifinə dünya şöhrəti gətirir.

1963-cü ildə yazıçı ölkədən mühacirət edir. 1996-cı ilədək o, ABŞ, İtaliya, Fransa, Almaniyada, 1989-cu ildənsə, Meksikada yaşayır. 1996-cı ildə vətəninə dönür. Amma bu, onun tərək etdiyi Polşa deyildi, tamamilə başqa Polşa idi. 2002-ci ildə yazıçı insult keçirir. Xəstəliyin fəsadlarından biri olan yaddaşın itməsi ilə mübarizə apara-apara, Mrojek “Valtaçar” (Baltaçar”, 2006) avtobioqrafiyasını və “Karnaval, yaxud Adəmin birinci arvadı” (2008) pyesini yazır.

2008-ci ildə arvadı ilə Nitsaya gedən Mrojek 2013-cü il avqustun 15-də orada vəfat edir.

Slavomir Mrojek yazırdı: “Öz-özlüyündə heç nə vacib deyil, hər şey, ümumiyyətlə, heç nə cürdür. Hər nə varsa, qeyri-müəyyəndir. Əgər biz özümüz nəsnələrə bir xassə verməsək, bu qeyri-müəyyənliklər içində boğularıq. Əgər təbiətdə hər hansı mənalar yoxdursa, onları biz yaratmalıyıq.”

Tərcüməçidən

YAY GÜNÜ

◆ 3 aktdan ibarət pyes

Pyes 1983-cü ildə Stokholm Kral Dramatik Teatrının sifarişi ilə yazılıb, ilk dəfə də elə orada tamaşaya qoyulub.

İŞTİRAK EDİRLƏR:

UD – Uğurlu
NEUD – Uğursuz
XANIM

I AKT

1-ci səhnə

Bağda skamya. Onun yanında ağac. Yaşı otuza yaxın, görkəmi ifadəsiz, əyninə nimdaş şalvar və qolsuz alabəzək köynək geymiş Neud, skamyanın bir qırağına çıxıb dayanıb. Ağacın bir budağına kəndir bağlanıb. Neud bir neçə dəfə kəndiri dartıb onun nə dərəcədə möhkəm bağlandığını yoxlayır.

2-ci səhnə

Sağ tərəfdən Ud daxil olur, yaşı qırxa yaxındır, yetərinçə cəlbedicidir. Əynində açıq sarı yay kostyumu, başında elə o rəngdə şlyapa, əlində yüngül əsa var, skamyanın o biri ucunda oturur və Neuda fikir vermədən qarşısına - tamaşaçı zalına baxır.

Neud bir qədər Udu nəzərdən keçirir, sonra kəndirin ucundan ilgək düzəldir. İlgəyi boynuna keçirir. Beləcə dayanır, yenidən Uda baxır. Ud əvvəlki kimi, yenə də ona fikir vermir. Nəhayət, Neud danışmağa başlayır.

NEUD. Heç nə soruşmursuz? (*Pauza.*) Sizi maraqlandırmır, eləmi? (*Pauza.*) Mən nə ilə məşğulam - sizə heç bir dəxli yoxdur... (*Pauza.*) Siz görürsüz nə edirəm, amma bu sizdə heç bir təəssürat oyatmır. Hər kəsin haqqı var ürəyi istədiyini eləsin, elə deyil? (*Pauza.*) Özü də ictimai yerdə, hə? Yəqin düşünürsüz: "Mən axı ona mane olmuram, o mənə niyə mane olur?" Yəqin ki, mənə acığınız tutur, sanırsız ki, mən zəhlətökənəm, tərbiyəm pis olub, sizə mane oluram, amma siz yaxşı tərbiyə görmüsüz, çünki mənim nə elədiyi-

mə qarışmırsız. Mən isə özümə sual verirəm: Niyə qarışmırsız? Niyə məni dayandıрмаğa can atmırsız? Niyə mənə cavab belə vermırsız? Niyə yol verırsız ki, mən...

Ud skamyadan qalxıb sağa doğru gedir.

Yox, yox, getməyin!

Ud dayanır.

Hə, razıyam, mən zəhlətökənəm. Amma siz ki başa düşürsüz, mənim bu halımda... (*Pauza.*) Qalın, xahiş edirəm. Özümü ələ alacam, söz verirəm. Sakit-sakit danışacam, astadan... Amma, lütfən, hələ getməyin. (*Pauza.*) Mən susacam.

Ud yenə skamyada əyləşir. Pauza.

Amma çətin tamamilə susa bilim. Yox, siz narahat olmayın, mən ayrı-ayrı şeylərdən danışacam, ordan-burdan, söz verirəm. Özümdən bir kəlmə də; şəxsi həyatımdan - heç nə. Mücərrəd mövzularda, yəqin ki, mənimlə danışa bilərsiniz. (*Pauza.*) Bu gün hava əladır... (*Pauza.*) Baxma ki, yağış yağacaq deyəsən, amma yenə də. (*Pauza.*) Yenə bir şey alınmır? Elədir, haqlısız. Mücərrəd mövzularda danışmaq mənlilik deyil. Məndə alınmır. Bilırsizmi niyə? (*Başını ilgəkdən çəkib, skamyadan düşür, Udun yanında əyləşir, sırr bölürmüş kimi ona sarı əyilir.*) Ona görə ki, mən buna yaramıram. Elədir, elədir, söz gülləşdirmək də lazım deyil. İstəyir lap adi, səmimi söhbət olsun, mücərrəd mövzudursa, mən tamamilə acizəm. (*Artıq Uda müraciət eləmir, düz qarşısına baxır.*) Heç nə alınmır. Götürək ələ bunu: özümü asmağı düşünmüşdüm. Qərar gəlmişdim ki, nəhayət, bütün bunlara birdəfəlik son qoymaq lazımdır. İş artıq başa çatmaq üzrə idi, amma nə oldu? Siz gəldiz, mən bir kəlmə, sən bir kəlmə və budur, yaşamağa davam edirəm. Boşa çıxdı. İntiharı belə lazımcaca edə bilmədim. Həmişə də belə... ucdantutma hər şeydə. Əgər sizə öz həyatımdan danışsaydım... Danışım? (*Pauza.*) Razısız, hə? Nə isə dediz? (*Pauza.*) Heç nə demədik, amma mən bilirəm nə düşündüz. Siz düşündüz: onun həyatı mənim nəyimə lazımdır... Lap əgər desəydiz də, lap əgər mənimlə nəzakətli olmağı özünüə layiq görüb, cavab versəydiz belə, ən yaxşı halda bunu eşidəcəkdim: "Əlbəttə, böyük məmnuniyyətlə dinləyərim, amma mümkün-sə, indi yox, başqa vaxt". Bax, siz belə deyərdiz. Bəli, siz ələ belə də deyərdiz. Bəs bilırsiz hardan mənə məlumdur, nə deyərdiz, əgər danışmaq istəyiniz olsaydı? Öz təcrübəmdən bilirəm. Bu axı mənə tanışdır, eh, ələ yaxşı tanışdır ki... Məndə hər şey və həmişə, necə deyərlər, "başqa vaxt"dır. Bəs, bilırsiz, bu nə deməkdir? Başqa vaxt - daha heç vaxt deməkdir. (*Pauza.*) Məhz heç vaxt. Nə istəyirəmsə, nə etməyi düşünürəmsə, heç vaxt dərhal olmur, həmin dəqiqə - heç vaxt... Bəs nə vaxt? Sizcə, nə vaxt?.. (*Pauza.*) Elədir ki var, düz tapdıq. Heç vaxt. Eləcə, heç vaxt. Nə qədər bir şey eləməyə, ya da nə isə qazanmağa çalışırsansa, axırı bu olur. Daha doğrusu, axırı heç olmur, çünki mən çalışıram və o şeyi durmadan istəyirəm, ara vermədən, bəs nəticəsi nə olur? Bəli, özüdür ki var, həmişə nəticəsiz olur. Məndən heç soruşmaq da lazım deyil niyə belə alınır, heç mən özüm də bilmirəm. Taledir, gərəkdir ki, ya da başqa nə isə... üzməyi bacarırsız? (*Pauza.*) Əlbəttə ki, bacarırsız, üzünüzdən yağır. Bacarırsız, bacarırsız, özü də əla. Mən isə yox. Yox-yox, ona görə yox ki, öyrənmək istəməmişəm. İstəmişəm, istəmişəm, özü də necə istəmişəm. Gəncliyim, deyə bilərəm ki, üzməyi öyrənmək həvəsi ilə keçib. Cürbəcür üzgüçülük məktəbinə getmişəm, çox can qoymuşam, amma öyrənə bilməmişəm ki, bilməmişəm. Suyun üstündə cəmi bir neçə dəqiqə qala bilərəm, son-

ra isə batıram. Niyə? Bir Allah bilir. Bədən quruluşum yaxşı, gücüm yetərin-cə, bütün hərəkətləri də düzgün edirəm, amma heç nə alınmır. Yəqin ki, daxilimdə nə isə bir şey var, oturub içimdə. Hansısa nöqsan, ya da ki, ola bilsin nə isə çatışmır... Sizə elə gəlir? *(Pauza.)* Üzgüçülük elə-belə yadıma düşdü, misal üçün. Tək bircə üzgüçülük olsaydı nə vardı, bu ki boş şeydir, amma hər şeydə belədir axı. Eləcə də qadınlarla. İlk növbədə qadınlarla. Siz bir mənə baxın. Qozbel, yaxud çəpgöz deyiləm ki? Özünüz görürsünüz ki, yox. Əlbəttə, daha sizin qədər maraqlı da deyiləm, amma qalan şeylərdə tamamilə normal adamam. Bəs nəticəsi? Heç nə. Hələ onu demirəm ki, heç bir qadın məni heç gözücü da görmək istəmir. Bu artıq çox qərribə çıxar, sanki, özümün istisnalığından danışırım. Əlbəttə, hərdən olur, bir qadın baxır, ikincisi baxır, amma belə də, məni görmürlər, elə bil şüşədənəm, elə bil mənə yox, uzaqlara baxırlar görsünlər ki, kimsə başqa birisi gəlir ki. Hətta, dana bilmərəm, gəzmişəm də, necə deyirlər, bəzilərilə. Bəs necə, belə hallar da olub, amma həmişə yanlarında, başa düşürsünüz? Deyək ki, o gedib, mən isə onun yanında getmişəm, əksinə isə - heç vaxt. Əslində, heç tələb eləmirəm də ki, əksinə olsun, amma qoy heç olmasa onunla birgə gedək, bərabər... Bir də, bu həttə uzunmüddətli də olmayıb, onlar məni, demək olar, belə, adi şəkildə tərk ediblər. Davasız, ümumiyyətlə, heç bir izahsız-filansız. Çox sadə - onlar var idi, sonra isə onlar yoxdur, bəhanəsiz-filansız. İş heç onda da deyil ki, bu, söz deyilmədən baş verirdi. Yaxşı, heç bir söz demədən gedirdilərsə, onda qoy heç olmasa bir nə isə olaydı, başa düşürsünüz? Elə bir şey ki, ondan yapışıb saxlaya bilərdim, nə isə aydın bir bədbəxtlikmi, eybəcərlikmi. Onlar mənə həttə necəsə bəzi sözlər deyirdilər, amma qətiyyətlə bir mənası olmayan, heç yadımda da deyil necə. O sözlərdə mənə qarşı nə qəzəb olurdu, nə inciklik, həttə heç duymurdum ki mənə yazıqları gəlir... Hə, hə, qoy heç olmasa mənə yazıqları gələydi, nəinki belə - necə deyim - saymamazlıq. Yəni mən heç təəssüfə də layiq deyiləm, ya da onun kimi bir nəyəsə? *(Pauza.)* Heç faciə yaşadığımı da deyə bilmirəm. Mənim heç faciəm də yoxdur. Hamısı da ona görədir ki, mən nəyisə durmadan çox arzulayıram, aramsız nəyəsə nail olmaq istəyirəm və bütün bunlardan daim heç nə alınmır. Mənə qalan tək bir şey isə ümid olur, daimi ümid. Odur ki, ümid edirəm, özümü heç olmasa asmaq alınacaq...

UD. Sizə qibtə edirəm.

NEUD. Nə dediz?

UD. Deyirəm, mən sizə qibtə edirəm.

NEUD. Siz... mənə?

UD. Bəli.

NEUD. Siz, gərək ki, məni yaxşı başa düşmədiz. Heç qulaq da asmadız ki, nə danışırım. İzn verin, yenidən danışım. Amma indi, xahiş edirəm, diqqətlə dinləyin.

UD. Gərək yoxdur. Mən dinlədim və çox əla da başa düşdüm. Siz xoşbəxt adamsız.

NEUD. Məni ələ salırsız?

UD. Qətiyyətlə. Siz xoşbəxtsiz, amma bundan xəbərsizsiniz. Yəqin ki, rastlaşmasaydıq, heç bilməyəcəkdiz də.

NEUD. Mən elə indi də bundan xəbərsizəm. Necə yəni, fikrinizcə, belə çıxır ki, mən xoşbəxtəm? Mən?

UD. Əlbəttə. Sizin, axı, ümidiniz var, elə deyil?

NEUD. Təkcə ümid, üstəlik də aramsız.

UD. Görürsüz, sizin ümidiniz var, hələ üstəlik üzülmür də. Bu ki xəzinədir. Siz bir xəzinəyə maliksiz.

NEUD. Amma mən heç nəyə nail ola bilmirəm!

UD. Bəs siz necə istəyirdiz? Axı məhz bu səbəbdən də sizin ümidiniz yaşayır. Əgər can atdığınıza yetişə bilsəydiz, onda - ümid bitdi. İndiki halda isə - həyatınızda məqsəd var.

NEUD. Axı mən ona heç vaxt nail olmuram!

UD. Əgər nail olsaydız, məqsədiniz olmazdı. Məqsədsiz həyat isə - insanın başına gələn ən pis şeydir.

NEUD. Mənim taleyimdən acı nə ola bilər axı?

UD. Mənim taleyim, əziz dost. Sizin taleyiniz mənimkinin yanında - daimi xoşbəxtlikdir. Çünki mənim həyatımda hər şey tamamilə sizinkinin əksinə baş verir. Mən hər şeyə və həmişə nail oluram.

NEUD. Mən belə də bilirdim.

UD. Nə məqsəd qoyuramsa, nə plan qururamsa, nə istəyirəmsə - dərhal əldə edirəm. Hətta, gözləmə imkanından da məhrumam, çünki arzusunun yaranması ilə gerçəkləşməsi bir olur. Arzulaya biləcəyim hər şey məndə var.

NEUD. Bunun nəyi...

UD. Bu isə ən pis şeydir. Can atmaq üçün bir şey olmayanda, çünki hər şeyə nail olmusan, sual doğur: bütün bunlar nəyə lazımdır?

NEUD. Anlamıram.

UD. Əlbəttə, anlamırsınız, xoşbəxt adamsız axı. Siz heç başa düşməzsiz axı, belə bir problemlə üzləşmək nə deməkdir, sizin xoşbəxtliyiniz də məhz elə bundadır. Cavabları olmayan bütün başqa suallar da elə bu sualın içində gizlənib. Bu sual isə ümumiyyətlə həyatın mənasına aiddir.

NEUD. Burada problem olan nədir ki?..

UD. Sizin şəxsi probleminiz deyil, amma təməl problemdir. Nəticəsi isə budur: sizin üçün hər şeyin mənası var, mənim üçün isə heç nədə mənə yoxdur. Siz ən xırda şeyə sevinə bilərsiniz, azı elə üzməyi bacarsız. Mən isə heç nəyə sevinə bilmərəm.

NEUD. Amma mən üzə də bilmirəm!

UD. Əvəzində bunu düşünə bilərsiniz: əgər üzməyi bacarsaydım, necə də xoşbəxt olardım. Heç vaxt da əmin ola bilməyəcəksiz ki, bu belə deyil. Mən çox əla üzürəm və sizi inandırırım ki, üzgüçülük xoşbəxtlik gətirmir. Mən üzəndə, filirləşirəm: bu üzgüçülük mənim nəyimə lazımdır, mən niyə sudayam, niyə məhz mən, bu sual nəyə gərəkdir...

NEUD. Mən sizə inanmıram. Eh, əgər mən üzsəydim, heç olmasa birçə dəfə istədiyim qədər üzə bilsəydim...

UD. Sizi necə inandırım ki, yanlış fikirdəsiniz və bu, xoşbəxt bir yanlışlıqdır? Bəs əgər sizə desəm ki, mən özüm də... Mən özüm də həyatıma son qoymaq istəyirəm?

NEUD. Siz?

UD. Mən, əlbəttə mən. Mənim intihar etməyə daha çox haqqım və səbəblərim var, nəinki sizin. Sizin xoşunuza gəlməyən təkcə öz həyatınızdır, mənim isə ümumiyyətlə həyatdan xoşum gəlmir. Bu isə tamamilə fərqli şeylərdir. Budur, baxın. *(Cibindən tapanca çıxarır.)* Mən də buraya, sizin kimi, bu məqsədlə gəlmişəm. İndi sizə aydın olurmu, niyə sizin bu hərəkətiniz mənə tamamilə normal gəlir? Mən də eyni şeyi etməyə hazırlaşırım.

NEUD. Siz özünüzü güllələmək istəyirsiniz? Doğrudan?

UD. Buraya yalnız buna görə gəlmişəm. Münasib yerdir, xəlvət... Biz ikimiz də bir məsələdə razıyıq ki, intiharı təklidə eləyərlər. Bayaq, mən sizi burada yaxalayanda, siz mənim narazılığım ilə bağlı haqlı idiz. Bu yeri mən artıq əvvəlcədən özümünkü hesab etmişdim. Siz isə buranı bir növ mənim əlimdən aldız.

NEUD. Bağışlayın, xəbərim yox idi.

UD. Haradan biləydiz? Siz düşünürdüz ki, mən yol ötən adamlardan biri-yəm, elə deyil? üstəlik də, narazılığım baxmayaraq, mən özümü ələ almışdım və bir kəlmə də danışmırdım, sadəcə, gözləyirdim ki, özünüzü rahatlıqla asasız.

NEUD. Çox sağ olun, çox lütfkarsız.

UD. Öz növbəmi sizə verdim, halbuki məlum deyil intihar fikri hansınızın ağılına birinci gəlmişdi.

NEUD. Demək artıq çoxdan bu qərara gəlmisiz?

UD. Başqa çıxış yolumun olmadığı qənaətinə gəldiyim andan.

NEUD. Və siz buna nail olacaqsız?

UD. Nəyi nəzərdə tutursuz?

NEUD. İntihar.

UD. Mən hər şeyə nail oluram. Zərrə qədər şübhə ola bilməz.

NEUD. Mən isə bunu eləməzdim, çox güman. Demək istəyirəm - sizin yerinizdə olsaydım...

UD. Axı, siz mənim yerimdə deyilsiz. Nə siz mənim yerimdəsiz, nə mən sizin yerinizdə. Düzü, yerlərimizi dəyişsəydik də, nəticə eyni olacaqdı. İkimiz də həyatımıza son qoyacaqdıq, siz - mənim səbəblərimə görə, çünki onlar artıq sizin səbəblər olacaqdı, mən isə - əksinə... Nə fərqi var ki?

NEUD. Demək olar, heç bir fərqi yoxdur, amma mən, heç olmasa, birçə dəfə hər şeydə bəxti gətirən adamın yerində olmaq istərdim. Belə bir adamın nə hiss etdiyini, bunun necə olduğunu özüm duyardım. Amma bir halda ki, olmaz, onda olmaz. Siz haqlı-sız, bu haqda heç danışmağa dəyməz. Bir daha rica edirəm, mənim zəhlətökənliyimi bağışlayasız, birinci olmağa gəldikdə isə - böyük həvəslə onu sizə verirəm.

UD. Yox, yox, heç ehtiyac yoxdur. Bir neçə dəqiqə tez ya gec, nə dəyişir ki?

NEUD. Hətta deyərdim ki, sizin birinci olmağınızı üstün tuturam.

UD. Niyə?

NEUD. Necə deyim... sizə yersiz görünə də, istərdim, həyatda hətta bu qədər bəxti gətirən adamın da sonunun faciəli bitdiyini öz gözümlə görüm. Heç olmasa bir az təsəlli tapardım... Xətrinizə dəymir ki?

UD. Yox, nə danışırırsız, heç zərrə qədər də.

NEUD. Məsələ belədir ki, özünüz də deyirsiniz, sizin üçün fərqi yoxdur, mən isə bundan, az da olsa, məmnun ola bilərdim...

UD. Doğrudan?

NEUD. Hə, mənə inana bilərsiz. Hətta deyim... yox, bu daha ağ olardı.

UD. Nəyi deyirsiniz?

NEUD. Heç nəyi... elə-belə ağılıma gəldi... Amma indi mütləq xətrinizə dəyəcək.

UD. İnanın ki, dəyməyəcək.

NEUD. Bəs bunu mən eləsəm...

UD. Bunu, nəyi?

NEUD. Yəni, sizə əl tutmuş olsam, sizi öldürməyimə izn versəz? Axı sizin üçün fərqi yoxdur kim sizi güllələyəcək - özünüz, yoxsa başqa adam, amma mən yüngülləşərəm. Sizi öldürmək xoş olardı, nəinki intiharınıza baxmaq. Olduqca xoş. Onda, uğursuz həyatıma görə, mənim öz qisasım da baş tutardı.

Pauza.

UD. Siz yanılırsız.

NEUD. Niyə yanılıram ki?

UD. Çünki öz əlinlə özünü öldürmək, öldürülməkdən daha çətindir. Başqa sözlə desək - siz mənə əl tutmaqla, yalnız mənə bir qulluq göstərmiş olardız, yəni, bir daha təsdiq olunardı ki, hər şeydə bəxtim gətirir, hər şey və həmişə mənim istəklərimə uyğun öz-özünə yoluna düşür, mənim heç bir səyim olmadan. Onda bu, nə cür qisas olardı? Bir özünüz düşünün. Sizin üçün bu, nə qisas olardı, nə məmnunluq, əksinə, bunun tam əksi olardı.

NEUD. Siz belə hesab edirsiniz?

UD. Aydın məsələdir. Yetər ki, heç olmasa bircə dəqiqə məntiqlə düşünəsən.

NEUD. Amma mən qəti əmin deyiləm ki, özünüzü vuracaqsız!

UD. Mən artıq sizə demişəm, mənim hər bir niyyətim yerinə yetir. Siz narahat olmayın, mən mütləq özümü vuracam.

NEUD. Amma məndə ki bu bəxt var...

UD. Mənə inanmırsız?

NEUD. İnanıram, əlbəttə, amma mənim inandığım nə varsa, hələ bir dəfə də olsun həyata keçməyib.

UD. Necə edim ki, arxayın olasız?

NEUD. Bir yol var.

UD. Nə yol?

NEUD. Sadəcə, özünə güllə vurursan.

UD. Dərhal?

NEUD. Dərhal. Məni inandırmaq üçün bu, sizin yeganə üsulunuzdur.

Pauza.

UD. Hə də, əslində siz haqlısınız.

NEUD. Əgər qərarınız dəyişməyibse.

UD. Yox, yox, bu nə sözdür?..

NEUD. Onda heç bir problem yoxdur. Elə deyil?

Pauza.

UD. Yox, əlbəttə ki... Nə problem olacaq?

NEUD. Siz özünüzü, bax, elə bu dəqiqə vuracaqsız, burada, mənim yanınızda - bu iş də bitəcək.

UD. Bəli. Bu iş bitəcək.

Pauza.

NEUD. Hə, nəyi gözləyirsiniz?

Ud tapancanın qoruyucusunu açır. Pauza.

Hər hansı tərəddüdünüz varmı?

UD. Yox. Heç bir tərəddüdüm yoxdur.

NEUD. Bəs onda nəyi götür-qoy edirsiniz?

UD. Yalnız bir şeyi. Hələ təyin eləməmişəm, ürəyimdən, yoxsa başımdan?!

NEUD. Məsləhət görərdim başınızdan.

UD. Niyə?

NEUD. Ona görə ki, hər şey başda yerləşir və nə gəlsə, başdan gəlir. Baş hər şeydə günahkardır. Ürək isə məsumdur.

UD. Sizcə belədir?

NEUD. Axı siz də həyatı bilirsiniz. Əks tərəfdən də olsa.

UD. Elədir, hər şey başdandır.

Pauza.

NEUD. Və beləliklə...

Ud tapançanı gicgahına aparır.

NEUD. Üçə qədər sayıram. Mən "üç" deyəndə, tətiyi çəkərsiz. Bir... (*Pauza.*) İki...

3-cü səhnə

Sol tərəfdən, yaşı otuzdan az olmayan gözəl bir qadın daxil olur. Ud tapançanı cibində gizlədir, qadın səhnədən keçərək sağa gedir. Sağ tərəfdə olduğu vaxt, təsadüfən cib dəsmalı əlindən düşür. Sağa çıxır.

4-cü səhnə

NEUD. Gördünüz?

UD. Nəyi?

NEUD. Necə gözəl bir qadın... Həyatımda beləsinə rast gəlməmişəm. Bəs siz rast gəlmisiz?

UD. Dəfələrlə.

Neud skamyadan qalxır və cib dəsmalını yerdən götürür.

NEUD. Cib dəsmalını itirdi.

UD. İtirdi - yox bir. Bilə-bilə saldı.

NEUD. Haradan bilirsiniz?

UD. Belə şeylərdən başım çıxır.

NEUD. Niyə ki? Niyə qəsdən yaylığı itirsin ki?

UD. Birimiz onu yerdən götürsün deyər; götürsün, dalınca qaçsın və ona desin: "Yaylığınızı itirmisiz. Buyurun. Gəzintiye çıxmışdız? Nə qəribə təsadüf - mən də. Onda bəlkə bir yerdə gəzişək. Bu axşam neyləyəcəksiz?"

NEUD. Siz əminsiz?

UD. Bundan aydın heç nə yoxdur.

NEUD. Gedirəm onun ardınca!

Neud sağ tərəfə gedir, amma dayanır.

NEUD. Yox, cürət eləməyəm.

UD. Hansı cürətdən danışırırsız? Uşaq olmayın. Bu axı çox sadə bir şeydir.

NEUD. Sizə görə, mənə görə yox. Məndə ki bu bəxt var...

UD. Burada bəxtlik heç nə yoxdur, yalnız quru və düzgün hesablaşma var. Özü də, onun hesablaşması, sizin yox. Hesablaşan siz deyilsiz, sizi hesablaşan odur. Sizə isə yalnız o qalır ki, onun çağırışına cavab verərsiz.

NEUD. Axı...

UD. Nə götür-qoy edirsiniz?! Gedin ardınca, di bir tərpanin də!

NEUD.Axı məlum deyil kimi çağırır. İkimizdən hansımızı...

UD. Hə, orası da var... Bunu heç vaxt əminliklə demək olmur.

NEUD. Əgər məni çağırırsa, axmaq vəziyyətdə qalacam.

UD. Bu cür risklərlə həmişə hesablaşmaq gərəkdir. Bizə gərəkdir - kişilərə...

NEUD. Bəs əgər o, yaylığı mənim üçün salmayıbsa, sizin üçün salıbsa... Hə, əlbəttə, mənim üçün salmayıb. Qadınlar məni xoşlamırlar.

UD. Təkrar edirəm, tam əminlik burada ola bilməz. Heç vaxt bilməyəcək-sən kimi xoşlayırlar və nəyə görə. Ona görə də - ruhdan düşməyin.

NEUD. Nə edim bəs?

UD. Cəhd edin. Başqa çıxış yolu görmürəm.

NEUD. Onda mən gedim onun ardınca?

UD. Əgər o, sizin üçün çox vacibdirsə...

NEUD. Bilsəz nə qədər! Mənə elə gəlir, vurulmuşam. Amma bir yandan da...

UD. Vurulmusuzsa, başqa çarə yoxdur.

NEUD. Var. Bəs xoşuna gəlməsəm... Bilirsiniz nə var? Bir yerdə gedək.

UD. Nəyə görə?

NEUD. Hər ehtimala qarşı. Bilirik ki, hansımızı seçib. Mən də risk eləmə-rəm.

UD. Bəs birdən sizi seçibsə? Onda mənim olmağım yersizdir.

NEUD. Onda siz də heç nə ilə risk eləmirsiniz. Mənimlə gedəndə, sizin alibi-niz olur, sizinlə gedəndə, mənim alibim olur. Bayaq çox düzgün dediz - əmin-lik yoxdur, ona görə də siğortalanmaq lazımdır. Seçilmiş hansımızdıq? Sanıram, sizsiz, amma ümid eləmək istəyirəm ki, mənəm. Təcrübəm deyir ki, mən deyiləm, sizsiz, amma ümid... ümid onun nə istədiyini mənə pıçıldayır. İkilikdə ge-dirik, məsələ aydın olur, mən isə, əgər məlum olsa ki, ümidim yenə məni alda-dıb, onda o qədər də axmaq görünməyəcəm. Getdik!

UD. Siz unutmusuz ki, məni burada çox vacib bir iş gözləyir.

NEUD. Sonra, sonra.

UD. Necə yeni - sonra? Axı məni son dəqiqəm gözləyirdi.

NEUD. Sonrakı da son dəqiqən olacaq, mənə isə kömək etmiş olarsız. Çox böyük bir kömək.

UD. Təkid edirsiniz?

NEUD. Çox xahiş edirəm.

Pauza.

UD. Neynək, siz deyən olsun, bunu sizin xətrinizə edirəm.

NEUD. Di getdik, getdik!

Sağa gedir, Ud da onun arxasınca. İkisi də çıxırlar.

Qaranlıq.

II AKT

1-ci səhnə

Bağda kafe, ağ rəngli kiçik stol və üç stul. Xanım, Ud və Neud stol arxa-sındadırlar. Xanım - üzü tamaşaçılara, Neud - onun sağında, sağ profili ta-maşaçılara, Ud - Xanımın solunda, sol profili tamaşaçılara oturlar. Hər bi-rinin qarşısında bir stəkan çubuqlu rəngli içki var.

NEUD. Hava bu gün yaxşıdır. *(Pauza.)* Amma yağış yağma ehtimalı da var... *(Pauza.)* Düzdür, yağmaya da bilər.

XANIM. *(Uda).* Sizin dostunuz o qədər də qətiyyətli adam deyil.

UD. Yox, əksinə, olduqca qətiyyətli adamdır. Hər şeyə eyni vaxtda qərar verir.

XANIM. (*Neuda*). Doğrudur?

NEUD. Doğru deyil. İstərdim təkə...

UD. Elədir ki var, istərdin. O, həyatı sevir, bu isə çoxlu cürbəcür istəklər deməkdir. Nəticədə daim qorxur ki, istəkləri baş tutmayacaq.

XANIM. Bunu elə yaxşı başa düşürəm ki.

UD. Bu istəklər tez-tez biri-birilərinə zidd olur. Bizə qətiyyətsizlik kimi görünən də, buradan yaranır.

XANIM. Bəs siz? Sizin hansısa istəkləriniz varmı?

UD. Yox.

XANIM. Niyə?

UD. Bir zərurət görmürəm.

XANIM. Deməli, sizin heç bir istəyiniz yoxdur? Heç havaya görə də?

UD. Yox.

XANIM. Dəhşətli haldır. Heç biriniz qərar verməkdə mənə yardım etmək istəmirsiniz, hər birinizin də öz fərqli səbəbiniz var. (*Neuda.*) Onda yenə də siz, bəlkə, qərarınızı bir qədər dəqiq bəyan edəsiniz: yağış yağacaq, yoxsa günəş parlayacaq?

NEUD. Günəş.

XANIM. Onda çimərliyə gedək.

NEUD. Üzməyə?

XANIM. Təbii, üzməyə. Yaxşı havada çimərlikdə daha nə edərlər ki?

NEUD. Onda, çox güman ki, yağış yağacaq.

XANIM. Siz məni məyus elədiz.

UD. Rica edirəm, onu bağışlayasız, dostumun hərdən seçim problemiylə bağlı çətinlikləri ortaya çıxır. Həyatsevər və şən bir adam kimi, o, əlbəttə, günəşi seçərdi, amma onun özünə belli olan müəyyən səbəblər üzündən, su idmanından uzaq gəzir, xüsusilə də yanında xanım olanda, özünü onların yanında gözədən salmaq istəmir. Ona xas olan ziddiyyətlərdən biri də budur. Günəş üçün ölür, amma çimərlikdən qaçır, buna görə də yağışa üstünlük verir.

NEUD. Qətiyyəni ona görə yox.

XANIM. (*Uda*). Sizin fikrinizi artıq soruşmuram, bilirəm ki, fikriniz yoxdur. Amma, ola bilsin, heç olmasa siz bilərsiniz, yağışlı günü necə keçirək?

UD. Teatra getmək olar.

XANIM. Burada, kurortda, heç bir teatr yoxdur.

UD. Mən görmüşəm, afişalar yapışdırırdılar. Qastrol heyəti, yay turnesi. İki məşhur aktyorun çıxışı olacaq, onlardan biri komikdir, başqa sözlə desək - təlxək, o birisi isə tragik.

XANIM. Onda gedək komikə baxaq. Mən komediyanı seçirəm. (*Neuda*). Bəs siz?

NEUD. Ola bilər.

XANIM. Ola bilər, yoxsa yəqin?

NEUD. Yəqin.

XANIM. Axır ki. Beləliklə, qərara aldıq. Komediyaya baxırıq.

UD. Heç də mütləq deyil.

XANIM. Niyə? Məgər faciə daha çox xoşunuza gəlir? Axı, sizin üçün fərqi yoxdur.

UD. Demək istəyirdim, seçimimiz yoxdur. Komik də, tragik də eyni proqramda çıxış edirlər.

XANIM. Birgə?

UD. Hə, belə bir tamaşadır. Təlxək gülməlidir, çünki daim çalışır nə isə eləsin, amma bir şey alınmır. Amma faciəvi qəhrəman elə şeylər edir ki, başqası onu bacarmaz.

XANIM. Burada faciəli nə var ki?

UD. Final. Aydın olur ki, onun əməllərinin dəyəri yalnız onun niyyətində idi. Sən demə, alınan nəticələr niyyətin tam əksi imiş.

XANIM. Zənnimcə, faciəvi fiqur elə təlxəyin özüdür və təəssüfə layiqdir. İstəmək, çalışmaq və bacarmamaq - qətiyyəən şən deyil, əksinə, daha çox kədərliidir.

NEUD. Siz tamamilə haqlısız.

UD. Kədərliidir, amma onun fikrinə görə. Tamaşaçıların fikrinə görə isə - çox şəndir. İnsanlar buna gülürlər.

XANIM. Qadınlar da?

UD. Ümumiyyətlə - insanlar.

XANIM. Mən isə belə şeylərə gülmürəm.

NEUD. Düz də edirsiz.

UD. Onda elə başa düşəkmi ki, sizi faciəvi qəhrəman güldürür?

XANIM. Əlbəttə. Əgər gülməlidirsə...

UD. Yəni - hansı halda?

XANIM. Əgər o, özü özünü faciəvi qəhrəman hesab edirsə.

UD. Mən o aktyoru tanıyıram və sizi əmin edirəm ki, o, çox əla oynayır. Publika ondan vəcdə gəlir. Haraya gedir-getsin, bütün biletləri satılır.

Neud stuldan qalxır.

NEUD. Onda mən getdim.

XANIM. Hara?

NEUD. Bilet dalınca. Bəlkə çatdım.

UD. Gözəl fikirdir.

XANIM. Burada qalın, rica edirəm.

NEUD. Axı sonra gec olacaq.

UD. Dostum haqlıdır, rica edirəm, onu saxlamayın. Yoxsa, doğrudan da, teatrı əldən buraxa bilərik.

XANIM. (*Uda*). Deməli, siz gedəcəksiz və bizim üçün yer tutacaqsız.

UD. Mən?

XANIM. Bəli, siz.

UD. Amma mənim dostum artıq hazır olduğunu dedi... İstəməzdim onu təşəbbüsündən məhrum edim.

XANIM. (*Neuda*). Güman edirəm, dostunuz bizə əl tutsa, əsəbiləşməzsiz.

NEUD. Yox, amma... Mən bunu sizin üçün eləmək istəyirdim.

XANIM. Mənə çox xoşdur, amma yanımda olsaz, daha xoş olar. (*Uda*.) Siz isə bu arada gedəcəksiz və bizim üçün yerlər alacaqsız. Elə siz də bunu... mənim üçün edəcəksiz.

UD. Əgər ürəyiniz belə istəyirsə...

Qalxır, baş əyir və sağ tərəfə çıxır.

2-ci səhnə

XANIM. Niyə ayaq üstəsiz? Əyləşin də.

Neud stulda əyləşir.

NEUD. Deyəsən, narazı getdi.

XANIM. Siz çoxdan tanışsınız?

NEUD. Ömrüm boyu.

XANIM. Deməli, uşaqlıqdan.

NEUD. Yox, amma mən həmişə onun haqqında düşünmüşəm, hətta biz rastlaşana qədər də. Mən həmişə onun kimi olmaq istəmişəm.

XANIM. İndi də onun haqqında düşünürsünüz?

NEUD. Yox, indi mən yalnız sizin haqqınızda düşünürəm.

XANIM. Nə isə bir şey danışın.

NEUD. Nə danışım?

XANIM. Dostunuz haqqında.

NEUD. Siz onu düşünürsünüz?

XANIM. Nədən bu fikrə gəldiz? Elə-belə, adi maraqdır, söhbət mövzusu, vaxt öldürməyə.

NEUD. Onda mən, bəlkə, doğrudan getsəm yaxşıdır. *(Stuldan qalxır.)*

XANIM. Bir əyləşin də, neçə dəfə deyim? *(Neud yenə stulda əyləşir.)* Nə bezdirici adamsız.

NEUD. Haqlısız. Mən heç nəyə yaramıram.

XANIM. Əgər, indicə dediyiniz kimi, mənim haqqımda düşünürsünüzsə, onda özünüz haqqında bu qədər fikirləşmək nəyinizə lazımdır?

NEUD. Çünki, mənə elə gəlir ki, mən sizə layiq deyiləm. Əslində... Yox, bunu deməyə cürət eləmirəm.

XANIM. Qorxulu heç nə yoxdur. Rica edirəm, deyin.

NEUD. Fikirləşdim ki, əgər yanımda qalmağa razı olmusuzsa, onda, bəlkə mən o qədər də gərəksiz deyiləm.

XANIM. Elə bu? Axı mən özüm xahiş etdim ki, siz mənimlə qalasız. Məgər başa düşmədiz?

NEUD. Mən də elə bunu deyirəm. Əgər sizin kimi gözəl, zərif bir qadının məndən zəhləsi getmədisə, onda mənim vəziyyətim o qədər də pis deyil.

XANIM. Amma bu hələ hamısı deyil. Sizin yerinizdə olsaydım, bu qədər təvazökarlıq etməzdim. Yadınızda saxlayın - özünüzü nə qədər yüksək qiymətləndirirsinizsə, dediyiniz komplimentlər də bir o qədər çox dəyər qazanır.

NEUD. Belə çıxır, dünyanın olmazın gözəl, ən gözəl, ən ağıllı qadını istəyirsə ki, onun yanında olum, onda mənim işlərim nəinki pis deyil, hətta çox yaxşıdır. Yox, mən buna inana bilmərəm.

XANIM. Axı niyə?

NEUD. Belə şey həyatımda birinci dəfədir ki, baş verir.

XANIM. Burada qəribə nə var ki? Axı bizim görüşməyimiz də elə birinci dəfədir.

NEUD. Elədir ki var. Niyə sizə əvvəl rast gəlməmişəm. Həyatım nə qədər fərqli qurula bilərdi.

XANIM. Güman edirəm, daha yaxşı.

NEUD. Daha yaxşı? O heç ümumiyyətlə həyat deyildi. Mən hələ indi yaşamağa başlayıram.

XANIM. Hətta çox şişirtəniz belə, bunu eşitmək xoşdur.

NEUD. Nə şişirtmək? Əgər sizə öz həyatımı danışsam... Danışım?

XANIM. Məmnuniyyətlə dinləyərəm, amma... Vaxt çatar? Uzun hekayətdir?

NEUD. Qısa danışa bilərəm: siz məni xilas elədiz.

XANIM. Ola bilməz!

NEUD. Bəli. Əgər siz olmasaydız, mən indi sağ olmayacaqdım. Siz elə bir anda gəldiz ki, düz həmin an mən intihara hazırlaşırıdım.

XANIM. Mən də sizə mane oldum?

NEUD. Mən sizi görəndə, yenidən yaşamaq istədim. Ağımdan bu keçdi: həyat - sizsiniz. Və sizin ardınızca getdim.

XANIM. Özü də tək yox.

NEUD. Elə alındı ki, dostum mənimlə idi. Tam təsadüf. O, yeri gəlmişkən, heç getmək istəmirdi...

XANIM. İstəmirdi?

NEUD. Onun işi bitib. Uğurlar onu korlayıb, artıq ona heç nə maraqlı deyil. Bilirsiniz o nə axtarır?

XANIM. Çətin ki, biləm.

NEUD. Var olmağın sirrinə metafizik cavab.

XANIM. Nə danışırırsız?..

NEUD. Hə, o, hər şeyi yaşayıb və hər şey onu bezdirib. Təkcə bu cavab onda yoxdur. Tale onu ərköyün edib və buna görə də onu, bax, həmin bu metafizik cavabdan başqa, daha heç nə maraqlandırmır.

XANIM. Heç nə və heç kim?

NEUD. Tamamilə heç nə və heç kim. Sizinlə tanış olmağa güc-bəla ilə razılıq verdi.

XANIM. Amma, yenə də razılıq verdi.

NEUD. Çünki mən onu dilə tutdum. Bunu yalnız mənim xətrimə etdi.

XANIM. Siz onu dilə tutmusuz? Niyə axı?

NEUD. Çünki... mənim cürətim çatmırdı.

XANIM. Elə indi də çatmır. Hətta bunu mənə danışmamağa cürətiniz çatmır. Siz özünüzü daim sığortalayırsız. Elə-hey nə işə dilənirsiniz. Məndən nə gözləyirsiniz - sədəqə?

NEUD. İnanın, bilərəm ki, mən qorxağam. Mənim natamamlıq kompleksim var və bu sizi əsəbiləşdirir. Amma ən azından səmimiyəm.

XANIM. Orası elədir.

NEUD. Özümü dartmıram. Əgər qorxaqlığımı boynuma alıramsa - həqiqəti deyirəm. Və etiraf edəndə ki, sizi sevirəm - onda da həqiqəti deyirəm.

XANIM. Siz, məni...

NEUD. Hə, ilk andan və həmişəlik. Bu sevgi bir qorxağın... və, dediyiniz kimi, dilənçinin sevgisidir. Razıyam. Amma sevgidir.

XANIM. Həqiqi sevgi?

NEUD. Bundan həqiqisinə rast gəlməyəcəksiz. Qorxaqlıq və dilənçilik kimi, şərəf gətirməyən keyfiyyətlərini boynuna alan bir adam, sevgisini etiraf edəndə, ona daha çox inanmaq olar. Axı bu, əskiklik deyil.

XANIM. Əskiklik? Yox, əlbəttə ki, yox. Əksinə... hünərdir.

NEUD. Burada nə hünər var ki?.. Adicə sevgi etirafıdır.

XANIM. Hünər var, özü də az deyil, əgər bu, səmimi hissdirsə.

NEUD. Mənə görə burada heç bir hünər yoxdur. Yalnız tələbatdır və çox böyük bir sevincdir.

XANIM. Siz - müstəsna insansız.

NEUD. Mən?

XANIM. Müstəsna, çox cəsur bir kişi. Mən hələ heç vaxt beləsinə rast gəlməmişəm.

NEUD. Necə ola bilər, doğrudanmı heç kim sizi sevdiyini deməyib?

XANIM. Çox deyiblər. Amma hər biri əvəzində məndən nə isə gözləyib. "Mən sizi sevirəm, amma əvəzində mənə borclusuz, buna görə mənə nə isə çatır". Sanki söhbət hansısa borcdan gedir - götürmədiyim, hətta istəmədiyim bir borcdan.

NEUD. Nə borc, axı sizə borclu olan mənəm. Mən sizə təşəkkür borcluyam, təşəkkür nədir ki, mən sizə, hər nəyim var borcluyam, hər şeyimi, yalnız bircə o qeyri-adi hissə görə ki, sizin sayənizdə duydum.

XANIM. Bəs sizə məndən heç nə lazım deyil?

NEUD. Yalnız bir şey - sevilmək üçün sizin razılığınız. Hətta uzaqdan-uzağa olsa belə.

XANIM. Və öhdəmə heç nə qoymursuz? Başqa heç nə gözləmirsiniz, heç nə tələb etmirsiniz?

NEUD. Heç cürət edərəmmi? Siz məndən istədiyiniz hər şeyi tələb edə bilərsiniz. Mən hətta xahiş edirəm ki, tələb edəsiniz, yalvarıram. Axı mən sizi sevirəm, siz məni yox.

XANIM. Siz də elə beləcə, sadəcə bunu etiraf edirsiniz?

NEUD. Bəs başqa nə cür ola bilər?

XANIM. Heç qorxmursuz da?

NEUD. Nədən?

XANIM. Fəsadlardan.

NEUD. Fəsadlar arzumdur.

XANIM. Deməli, haqlıymışam. Siz müstəsna kişisiz.

NEUD. Bunu ciddi deyirsiniz?

XANIM. Bundan ciddi yoxdur. Siz məndə böyük təəssürat yaratdınız.

NEUD. Mən heç də buna can atmırdım.

XANIM. Üstəlik - siz məni... təsirləndirdiz.

Neud stuldan atılır.

NEUD. Mən demək istəyirəm... Bilmirəm necə ifadə edirəm, amma... bu gün... bu gün... həyatımın ən gözəl günüdür, həyatımın ilk günüdür. Hava isə mütləq günəşli olacaq.

Xanım əlini ona uzadır, Neud onun əlini hər iki ovcunda tutub öpür. Sağ tərəfdən Ud qaydır və bu səhnənin şahidi olur.

3-cü səhnə

Neud Xanımın əlini buraxır, Ud onlara yaxınlaşır, cibindən siqar çıxarıb yandırır. Tüstü burumu buraxır.

Pauza.

XANIM. Nə yenilik var?

UD. Sizin istəyinizə uyğun olaraq, mən teatrda yerlər tutdum.

XANIM. Siz çox fərqli bir iş gördünüz.

UD. Təəssüf ki, yalnız axşam tamaşasına.

XANIM. Eybi yox.

UD. Amma, təəssüf ki, cəmi iki nəfər üçün.

XANIM. Belə niyə?

UD. Çünki teatrda yalnız iki boş yer qalmışdı. Dediym kimi, böyük tragiğin istedadı sayəsində, bu tamaşa çox böyük uğur qazanıb.

XANIM. Neynək, buna da eybi yox.

UD. Mən həтта deyərdim ki, belə daha yaxşıdır. Bu tamaşaya baxmağa dəyər.

XANIM. Eybi yox deyəndə, mən cəmi iki yer qaldığını nəzərdə tuturdu.

UD. Ümid etmək istərdim.

XANIM. Çünki iki yerin olması, heç bir yerin olmamasından yaxşıdır. Əgər yer heç qalmasaydı, mən ümitsizliyə düşərdim.

UD. Mən də.

Bu ana qədər tərpenmədən ayaq üstə duran Neud qətiyyətlə oturur və eyni qətiyyətlə də danışır.

NEUD. Elə mən də.

Xanım və Ud ona baxırlar. Neud, gözlənilməz və özünə nümayişkaranə arxayınılıqla, ayağını ayağına aşırır, qollarını qoynunda çarpazlayır.

Pauza.

XANIM. Mən, əslində, hələ bilmirəm, teatra getmək istəyirəm, ya yox.

Neud bir anda pozasını dəyişir, indi o, sarsılıb, pərtidir və tərəddüd içindədir.

NEUD. Heç olarmı?

XANIM. Mən hələ bilmirəm. Amma lap fikrimi dəyişsəm belə, siz heç nə itirmirsiniz. Əksinə, qabağa düşürsüz. O halda ikiniz də teatra gedə biləcəksiz.

Ud və Neud eyni vaxtda qalxır və Xanıma baxırlar.

Nəyə tələsirik? Tamaşa hələ axşam olacaq, üstəlik mən hələ qərara gəlməmişəm. Qarşıda bizim hələ tam yarım günümüz var. Həm də günəşli, yəqin ki. Məlum oldu ki, hava mütləq günəşli olacaq. *(Neuda)* Elə deyil?

Neud təsdiqlə başını tərpedir. Xanım stuldan qalxır.

Sol tərəfə gedir.

XANIM. Beləliklə, çimərlikdə görüşərik.

Hər iki kişiyyə əl yelləyib, sola çıxır. Ud və Neud eyni vaxtda yavaş-yavaş əyləşirlər. Pauza.

4-cü səhnə

UD. Hə... bəlkə bir söz deyəsiz.

NEUD. Gəlin, bir-birimizə "sən" deyə müraciət edək.

Ud siqaretin tüstüsünü buraxır.

Qaranlıq.

III AKT

1-ci səhnə

Mavi göy üzü, dənizdə üfüq. Dalğaların gurultusu, qağayıların çığirtısı. İki şezlonq və çimərlik çətiri. Şezlonqların birində Ud - tünd göy çimərlik xalasında qəzet oxuyur. Yanında çimərlik çantası var. İkinci şezlonq yığılmış vəziyyətdədir.

2-ci səhnə

Sol tərəfdən Neud daxil olur, əvvəlki geyimindədir. Qoltuğunda bükülü çimərlik geyimi var. Ud oxumağa son qoyur.

UD. Dedim, daha gəlməzsiz.

NEUD. Nədi, sən istəməzdin?

UD. Mənim üçün fərqi yoxdur, amma sizin mənə danışdıqlarınızdan, özünüz haqda danışdıqlarınızdan sonra... (*Qalxır və qəzeti qatlaya-qatlaya Neuda yaxınlaşır.*) Sən ki üzməyi bacarmırsan.

NEUD. Az-maz bacarıram.

UD. Anladığım qədər, sən suda cəmi bircə dəqiqə dayana bilirsən, sonra isə batırsan. Məgər belə deyil?

NEUD. Qabaqlar belə idi.

UD. Qabaqlar - nə vaxt?

NEUD. Mən onunla tanış olmazdan əvvəl.

UD. Dəyişən nə oldu ki?

NEUD. İndi mən özümə inanıram.

UD. Amma bu, hələ o demək deyil ki, sən üzməyi öyrənmisən.

NEUD. Yox. Lakin mənim öz imkanlarıma inamım yaranıb. Məhz, onun olmaması üzməyi öyrənməyimə mane olmuş. Qabaqlar əmin idim ki, üzməyi öyrənmədimisə, deməli, bunun səbəbi, hər şeydən əvvəl, imkanlarımın olmasıdır, odur ki, inamım itdi. İndi isə görürəm ki, mənim bütün uğursuzlarımların səbəbi - məhz özümə təlqin etdiyim özümə inamsızlıq olub.

UD. Hələlik bu, quruca nəzəriyyədir.

NEUD. O qədər də yox. Başlanğıc artıq özünü doğruldub.

UD. Hansı başlanğıc?

NEUD. Məlum oldu ki, mənim onun yanında şansım var.

UD. Doğrudan?

NEUD. Özümə azacıq inanmağım bəs elədi ki, hər şeyin düşündüyümdən sadə olduğunu görürəm. Bu isə, öz növbəsində, mənə imkan verir özümə daha çox inanim, nəticələr də daha yaxşı olur. Əgər belə davam etsə - artıq bu axşam mən ən xoşbəxt adam olacam.

UD. Yenə ümid?

NEUD. Yox. Bu dəfə əminlik. Demək olar.

UD. Ah - demək olar.

NEUD. Mən vurulmuşam, bax, buna şübhə yoxdur.

UD. Amma bu hələ azdır.

NEUD. Nə olsun, bunun qarşılıqlı olduğunu hesab etməyə əsasım var.

UD. Təbriklər və uğurlar. Amma üzmək probleminə qayıdarkən...

NEUD. Haradadır o?

UD. Tanış olduğumuz qadınımı? Hələ gəlməyib.

NEUD. Fikrini dəyişməyib ki?

UD. Deyə bilmərəm.

NEUD. Yəqin, necə olsa, gələr, necə fikirləşirsən?

UD. İndicə eşitdiklərimi nəzərə alsaq, sənənin gərək zərrə qədər də şübhən olmasın. Axı o, sənə çimərlikdə görüş təyin edib.

NEUD. Onda gedim əynimi dəyişim. (*Sola gedir.*) Bu arada gəlsə, de ki, indi qayıdacam.

UD. Deyərəm.

Neud sola gedir.

3-cü səhnə

Ud səliqə ilə qəzeti qatlayıb, özünü yelləyir. Sonra qəzeti bir kənara qoyub, gimnastikaya başlayır - qollarını atmaqla, gövdəsini fırlatmaqla və s. Hə-

rəkətləri tələsmədən, bacarıqla və komik effektlər olmadan edir, məşğələ estetik görünməlidir.

4-cü səhnə

Sağ tərəfdən Xanim daxil olur, əynində başqa paltar, əlində çimərlik çantası var. Bir qədər Udu müşahidə edir və bundan zövq aldığı aydın görünür.

XANIM. Bravo.

Ud məşğələsini saxlayır və alqışlara təşəkkür edən akrobatsayaq baş əyir.

Bravo, əladır. Xüsusilə də faciəvi qəhrəman üçün.

UD. Bu, tamaşaçılar üçün deyildi. *(Əyilir, ikinci şezlonqu götürüb açır.)*

Xanim yaxınlaşır.

UD. Bir qərara gəldiz?

XANIM. Hələ yox.

UD. Vaxt gedir.

XANIM. Axşama ki hələ çox var. Yeri gəlmişkən, qərar qəbul etməzdən qabaq, istərdim daha çox məlumat alım. Mənə kömək edərsiz?

UD. Məmnuniyyətlə.

XANIM. Teatra gedim ya yox, bu qərar üçün yaxşı olar ki, dediyiniz tamaşa haqqında bir qədər təfərrüatı ilə bilim.

UD. Buyurun, qulluğunuzda hazırım.

XANIM. Zənnimcə, buna haqqım çatır.

UD. Şübhəsiz.

Ud açılmış şezlonqu göstərir. Xanim şezlonqda dirsəklənir.

XANIM. Birincisi, artıq dediyim kimi, faciəni sevmirəm. Doğrudur, siz məni əmin edirsiniz ki, proqramda təlxək də iştirak edir və onun heç nəyə nail ola bilməməsi hamıda gülüş doğurur, amma məni güldürməyən də elə budur, əksinə, bu, kədərləndirir. Beləliklə, birinci sual: siz əminsizmi o, heç nəyə nail ola bilmir?

UD. Gərək etiraf edim ki, final mənə bəlli deyil.

XANIM. Necə yəni, axı demişdiz ki, bilirsiniz.

UD. Demişdim, amma yalnız faciəvi qəhrəmanın rolunu nəzərdə tuturdum.

XANIM. Mən ona şübhəylə yanaşıram, yəni o, bu qədərmi faciəvidir. Uzaqbaşı, mənə görə. Artıq dediyim kimi, faciəvi qəhrəman əgər özünü həddən artıq faciəvi görürsə, bu, məni daha çox güldürür. Odur ki, əgər bu axşam teatra getsəm, təlxək məni kədərləndirsə də, ağlamaqla yanaşı, gülmək şansım da var. Doğrudur, inandırırıdız ki, faciəvi qəhrəman öz rolunu elə əla oynayır ki, onu faciəvi qəbul etməmək və ağlamamaq sadəcə mümkün deyil. Öz fikrinizi israr edirsiniz?

Bu arada Ud başqa şezlonqa uzanıb.

UD. Təəssüf ki, məcburam. O, böyük aktyordur.

XANIM. Heyf. Onda bircə təlxək qalır, ümid edim ki, o, məni çox kədərləndirməyəcək. Başqa sözlə, taleyinə düşən yalnız bədbəxtliklər olmayacaq.

UD. Belə olması üçün o, təlxəkliyindən əl çəkməli olardı.

XANIM. Bəs əgər, bəxti, heç olmasa, bir şeydə gətirsə necə? Necə düşünürsünüz?

UD. Bu məndən asılı deyil.

XANIM. Deməli, necə də olsa, azacıq bir şans var ki, tamaşa mənim xoşuma gəlsin. Elə deyil? *(Pauza.)* Onda, tutaq ki, mən tamaşaya gedəcəm.

Amma cəmi iki biletimiz var. Onda bu o deməkdir ki, sizin biriniz teatrdan imtina etməli olardı. Siz imtina etməyə hazırsız?

UD. Əgər istəsəniz...

XANIM. Bu saat biz mənim yox, sizin istəklərinizdən danışırıq. Hə, tamam yadımdan çıxıb, sizin axı ümumiyyətlə heç bir istəyiniz yoxdur... (*Pauza.*) Amma, bəlkə bu konkret məqamda sizin heç olmasa, yenə də, hansısa bir istəyiniz ola, deyək ki, əlbəttə, istisna hal olaraq, tək bircə arzunuz... (*Pauza.*) Yoxsa, sizin üçün, əvvəlki kimi yenə, heç nəyin fərqi yoxdur?.. (*Pauza.*) Cavab vermək istəmirsiniz?

UD. Mən... burada heç nəyi həll eləmirəm.

XANIM. Beləliklə, nə hə, nə yox. Yaxşı. Onda sizin dostunuzdan danışmaq. Sizcə, o, imtina edərmi?

UD. Onun əvəzinə qərar verə bilmərəm.

XANIM. Bəs siz necə düşünürsünüz?

UD. Düşünürəm ki, yox.

XANIM. Niyə?

UD. Çünki o, sizə aşiq olub.

XANIM. Nə danışırırsız?!

UD. Elə buna görə də, zənn edirəm ki, siz onunla getməlisiz, mənimlə yox.

XANIM. Deməli, varmış! Axır ki, sizin hər necəysə, öz fikrinizin olduğunu eşidirəm.

UD. Yalnız o məsələyə görə ki, birbaşa mənə aid deyil.

XANIM. Nə böyük qərəzsizlik.

UD. Nə o, nə mən - sizin razılığınız olmadan, sizinlə gedə bilmərik. Bu isə o deməkdir ki, gərək siz özünüz birimizi seçəsiniz.

XANIM. Heç nə etməli deyiləm. Edə bilərəm.

UD. Amma, sanıram...

XANIM. Seçim azadlığı - mənim üstünlüyümdür.

UD. Qıtası, mən hesab edirəm ki, məni yox, onu seçmək - sizin borcunuzdur.

XANIM. Nə borc?!

UD. İctimai. Məndən fərqli olaraq, onun təbiəti var. Taley. Təbiət kordur, ədalət anlayışı ona tanış deyil. Əvəzində, cəmiyyəti təşkil edən biz, məhz bu anlayışı əldə rəhbər tuturuq. Ona görə də siz, cəmiyyətin bir üzvü kimi, məni yox, onu seçməklə təbiətin ona qarşı etdiyi ədalətsizliyin yerini doldurmağa borclusuz. Elementar ədalət hissi bunu sizdən tələb edir. Bərabərsizliyi ləğv etmək - borcunuzdur, boyun qaçırmaq haqqınız yoxdur.

XANIM. Haqqım yoxdur?

UD. Məni seçməklə siz, humanizm ideallarına zidd bir hərəkət etmiş olardınız.

Pauza.

XANIM. Siz haqlısınız.

UD. İctimai ədalət baxımından - başqa yol yoxdur.

XANIM. Sizinlə tam razıyam. üstəlik, sizi seçməklə mən nəinki taleyin ona etdiyi ədalətsizliyi dərinləşdirərdim, hətta sizə də zərər vermiş olardım.

UD. Mənə? Nə şəkildə?

XANIM. Sizin metafizik tərəddüdlərinizi də dərinləşdirərdim. Həyatda sizin hər işiniz gətirir, əgər bu dəfə də uğur qazansaydıq, qarşınızda var olmanın ali mənası haqqında böyük bir sual dayanacaqdı. Zənnimcə, həmin bu

sual da sizin əsas probleminizdir, çünki sizin başqa heç bir qayğınız yoxdur. Növbəti uğur sizin metafizik dramınızı qəlizləşdirərdi. Yox, mən buna bənzər heç nədə iştirak edə bilmərəm.

UD. Gəlin, şışirtməyək.

XANIM. Hətta, özüm də bunu çox istəsəydim belə...

UD. Hətta onda da?

Xanım qalxır, Uda yaxınlaşır, arxasında dayanır, əlini onun çiyinə qoyur.

XANIM. Xüsusilə... (*Barmaqlarının ucuyla onun yanağına toxunur.*) ...onda.

Ud qolunu qaldırır ki, onu qucaqlasın. Xanım cəld ondan xilas olur, dönür və aralanır.

Ud şəzlonqdan qalxır. Xanım, arxası ona, ayaq üstədir. Pauza.

UD. Mən rica edirəm, mənim metafizik dramımı qəlizləşdirin.

XANIM. Əvəzində...

UD. Bəli, əvəzində.

XANIM. Bəs sizə dəyən zərər ödənəcəkmi?

Ud ona tərəf iki-üç addım atır.

UD. Mən rica edirəm.

XANIM. Bunu təkrar eşitmək istəyirəm.

UD. Rica edirəm.

XANIM. Bərkdən.

UD. Rica edirəm!

Xanım üzünü ona sarı çevirir.

XANIM. Rica edirəm, mənə diqqətlə baxasız.

UD. Mən artıq bunu etmişəm.

XANIM. Mənim görkədim necədir, görürsüz?

UD. Elə ilk görüşümüzədən bəri. Hətta siz yanımda olmayanda da.

XANIM. Yaxşı. Onda deyin: məgər mən Karl Marksa oxşayıram?

UD. Kimə?

XANIM. Karl Marksa. Ya da, heç olmasa Robin Quda.

UD. Yox. Əlbəttə ki, yox.

XANIM. Elədir ki var. İctimai ədalətsizliyin yerini doldurmağın və ümumiyyətlə hər hansı xeyriyyəçi fəaliyyətin də mənə heç bir dəxli yoxdur. Həmçinin, sizin metafizik probleminizin də mənə dəxli yoxdur. Heç zərrə qədər də, heç bir damcı da. Və mən nəyisə və kimisə seçəndə, necə xoşuma gəlir, elə seçirəm.

UD. "Necə", yoxsa "kim"?

XANIM. Biri o birindən asılı olmaya bilməz. Siz çox xoşuma gəlersiz və əgər mənim seçimim yalnız "kim"dən asılı olsaydı, mən o saat sizi seçərdim, gözüyumulu. Amma bir şey hələ qalır - "necə".

UD. "Çox..."

XANIM. "Necə" -nin mənası yalnız "çox", "ötəri", artıq və ya azacıq şəklində deyil. Necə - həm də, "bütün bunların içində mən necə görünürəm" deməkdir. Özümü necə hiss edirəm. Əgər səni seçsəm, nələrə ümid bağlaya bilərəm? Səndən nələrə gözləyə bilərəm? Sənin üçün mən kim olaram? Növbəti bir əhəmiyyətsiz şey, daha bir uğurlu təsadüf, daha bir xoş epizod. Vəsalam. Amma mən bundan daha artığını istəyirəm.

UD. Onun üçün?

XANIM. Hə, onun üçün. Onun üçün mənim əhəmiyyətim o qədər böyükdür ki, elə özüm də özümə çox böyük görünürəm. Onun sayəsində... Ona verə biləcəyimi o, mənə qaytaracaq, hətta sənə mənə nə vaxtsa verə biləcəyindən yüz qat artıq.

UD. Deməli, onu seçirsən?

XANIM. Yox, özümü seçirəm. Mənə görə yaxşı olanı, mənə daha çox uyğun olanı. Sən, o... Cəfəngiyata bir bax. Sən fikirləşirsən: o. O fikirləşir ki, sən. O, sən... Siz həmişə belə düşünürsünüz, başqa cür düşünməyi qətiyyənlə bacarmırsınız. Mən isə düşünürəm - Mən.

UD. Yəni - qadın.

XANIM. Bəli, qadın. Amma nə o, nə də sən bunu başa düşməzsəniz.

UD. Anlayıram.

XANIM. Anladığın yalnız budur ki - uduzmusan.

UD. Hazırkı vəziyyətdə - bu kifayətdir.

XANIM. Yeri gəlmişkən, vəziyyət haqqında - güman edirəm, üçümüz olanda, sən özünü düzgün aparmağı bacaracaqsan.

UD. Mənə arxayın ola bilərsən.

Pauza.

XANIM. Acığının tutmur ki?

UD. Hardan ağlına gəldi?

XANIM. Mənim özümə xoş deyil...

UD. Çox nahaq.

XANIM. Məni... bağışlayacaqsız?

UD. Siz mənim dostluğuma hörmətimə şübhə etməyə bilərsiz.

XANIM. Hörmətinizə?

UD. Həm də səmimi qəlbədən heyranlığımıza.

XANIM. Hamısı elə budur?

UD. Yox. Hədsiz maraqlı söhbət üçün, xahiş edirəm, təşəkkürümü qəbul edəsiniz.

XANIM. Neynək... yaxşı. Amma mən yenə də istərdim ki, biz həddən artıq şişirtməyə. Mən tezliklə qayıdıram, gedim əynimi dəyişim.

UD. Onda - görüşənədək.

Xanım sağa çıxır.

5-ci səhnə

Ud bayaq açdığı şezlonqu qatlayıb yığaraq o biri şezlonqda uzanır. Gözlərini yumur. Qağayı çığırtiları, ritmik dəniz səsi... Sol tərəfdən Neud daxil olur.

6-cı səhnə

Neudun əynində zolaqlı çimərlik trikosu var. Bu onun bədənini dirsəklərə və dizlərə cən tutur. Bir az burleskdə təsvir olunan təlxi geyimini xatırladır.

NEUD. Gəldi?

UD. Yox.

NEUD. Hələ gəlməyib?

UD. Gəlməyibse...

NEUD. Anlamıram, nə baş verə bilər ki?

UD. Gecikir. Bu, normal haldır.

Neud səbrsiz halda çimərlik boyu gəzişir. Ud onu müşahidə edir.

Sənin üçün daha da yaxşıdır.

NEUD. Nəyi yaxşıdır?

UD. Nə qədər ki, hələ o yoxdur, yoxlaya bilərsən, dediyin o üzgüçülükdə işlər necədir.

NEUD. Nəyə görə?

UD. Yəqin ki, onun yanında biabır olmaq istəməzdin.

NEUD. Nədi, suya iki dəfə girməliyəm?

UD. Sənin yerində olsaydım, o gələnə qədər bir az məşq edərdim. Axırın-
cı dəfə nə vaxt üzməyə çalışmışsan?

NEUD. Üzməyə? İyirmi il qabaq.

UD. O vaxtdan bir dəfə də yoxlamamısan?

NEUD. Yox.

UD. Bəs indi onun yanında risk edəcəksən? Hazırlıqsız-zadsız?

NEUD. Mən heç nə ilə risk eləmirəm. Onun burada olması yetər ki, mənə güc versin. Onun yanında hər şeyi bacararam. Bu, sadəcə, möcüzədir!

UD. Möcüzə ola bilər, amma texnika yox.

NEUD. Sən nə biləsən axı?

UD. Möcüzələr haqda heç nə, amma texnikadan az bilmirəm. Mən təlimat-
çı olmuşam.

NEUD. Üzgüçülük üzrə?

UD. Üstəlik, diplomlu xilasedici. Bu əvvəllər olub, mən onda iki yüz metrlik krol üzrə birincilik qazanmamışdım.

NEUD. Birincilik?

UD. Bir neçə çempionatda qalib olmuşam. Cürbəcür kuboklarım, medalla-
rım var. *(Pauza.)* Sənə nə oldu?

NEUD. Heç nə.

UD. Özündə deyilsən. İndicə kefin əla idi.

Neud sahildə dayanır, uzaqlara baxır.

Pauza.

UD. Hələ bundan başqa mən trampindən tullanma yarışlarının iştirakçısı
da olmuşam.

NEUD. Necə oldu?

UD. Nəyi soruşursan?

NEUD. Tullanmaları.

UD. Hə, heç necə. İkinci yer.

NEUD. Elə təkçə ikinci?

UD. Hə. Ölkə birinciliyi üzrə.

NEUD. Əlbəttə.

UD. ...O da yalnız üsluba görə hamıdan çox xal almağımın sayəsində. Mə-
nasız söhbət.

Pauza.

NEUD. Bəlkə, doğrudan da bir yoxlayım?

UD. Nəyi?

NEUD. Bunu da... bir az məşq edim...

UD. Bilirsən, mən fikirləşdim, elə bilərəm ki, lazımdır deyil.

NEUD. Niyə?

UD. Birdən özünə inamı itirərsən, kompleksin yenidən əmələ gələr. Texnika heç, heç vaxt bel bağlamaq olmaz, xüsusilə də bu boyda fasilədən sonra, amma möcüzə hər an baş verə bilər. Xüsusilə də sənin məsələndə. Yaxşı olar onu gözləyəsən. Möcüzəni deyirəm.

NEUD. Mən, yəqin ki, yoxlamalı olacam.

UD. Necə istəyirsən. Mənim üçün fərqi yoxdur.

Ud qəzeti açıb, Neuda fikir vermədən, oxumağa başlayır. Neud qollarıyla üzgüçü hərəkətləri edir.

NEUD. Deyəsən, bunu belə edirlər.

Ud qəzet oxumağındadır.

Bax.

Ud qəzet oxumağı dayandırır Neuda baxır.

UD. Məncə, pis deyil.

NEUD. Onda getdim suya. *(Suya girir, bunun üçün səhnənin qırağından aşağı enir, dizə qədər suyun içindədir.)* U-u-u, soyuqdur.

UD. Yadırğamısan, ona görə. Təəccüblü deyil, iyirmi il.

Neud əyilir və üzünə su çırpır.

NEUD. Deyəsən, hətta iyirmi bir.

UD. İyirmi bir?

NEUD. Deyəsən, hə.

UD. Sən axı deyirdin cəmiyi iyirmi ildir.

NEUD. Çaşmışam, yəqin.

UD. Onda vaxt itirmə.

Ud qalxır, sağ kulisə boylanır. Neud suya daha çox girir.

NEUD. Mənim necə də bundan zəhləm gedir.

Ud suyun qırağına yaxınlaşır.

UD. Yubatma.

İndi Neud qurşağacan görünür. O, dayanır və Uda sarı çevrilir.

NEUD. Səndən bir ricam var.

UD. Nə məsələdir?

NEUD. Birdən bir şey olsa, xilas elə məni.

UD. Əlbəttə, arxayın ola bilərsən.

NEUD. İstəməzdim indi ölüm.

UD. Ağ eləmə.

NEUD. Ona rast gələndən sonra... Başa düşürsən?..

UD. Heç nə izah eləmək lazım deyil.

NEUD. Mən yaşamaq istəyirəm.

UD. Aşiq olmusan, ona görə.

NEUD. Elədir ki var. *(Getdikcə daha çox suya girir və uzaqlaşır, ta gözdən itənə qədər.)*

7-ci səhnə

Ud sahilə durub, dənizdəki Neudu müşahidə edir, arxası zaladır. Dalğaların ritmik gurultusu artır. Ud əllərini arxasına qoyur. Beləcə durmağına davam edir. Dəniz yüksək səslə guruldayır, qağayılar haray salır. Beləcə çox davam edir. Səhnə vaxtı elə-hey uzanmaqdadır. Nəhayət, gözləmə və hərəkətsizlik dözülməz olanda, Ud dənizdən üzünü çevirir. Yığılı şezlonqa yaxınlaşır onu açır. Sonra çimərlik çantasından qutu çıxarır, içindən siqar götürür. Siqarı yandırır. Şezlonqa uzanır və siqar çəkir.

8-ci səhnə

Sağ tərəfdən Xanım daxil olur, əynində çimərlik xalası var - Udunkuna bən-zəyir, amma rəngi ağdır. Onu görəndə Ud siqarı söndürüb yerindən qalxır.

XANIM. O hələ gəlməyib?

UD. Yox.

XANIM. Qəribədir.

UD. Bir az qəribədir, razıyam.

XANIM. Biz axı aydın şəkildə danışdıq ki, çimərlikdə görüşək, üçümüz də.

UD. Mənə elə gəldi ki, bu görüş onun üçün fəvqəladə vacibdir.

Xanım öz çimərlik çantasını ikinci şezlonqun yanına qoyur, sahilə yaxınlaşır. Arxası tamaşaçılara dayanıb dənizə baxır.

Əgər, əlbəttə, düz başa düşmüşəmsə.

Xanım üzünü sahildən çevirib, şezlonqda əyləşir.

XANIM. (öz-özünə). Maraqlıdır, nə bəhanə fikirləşəcək görəsən?

UD. Mənə də.

XANIM. Bu məsələyə görə, sizin heç bir fikir bildirmək haqqınız yoxdur!

UD. Onda mövzunu dəyişək.

Pauza.

XANIM. Mən sonra sizin bu metafizikanız haqqında fikirləşdim.

UD. Beləliklə...

XANIM. Hamısı uydurmadır. Sizin əzablarınızın heç birinə inanmıram.

UD. Təəssüf.

XANIM. Hamısını özünüz uydurmusuz ki, maraqlı görünəsiniz.

UD. Və bəlli olur ki, baş tutmayıb.

XANIM. Lap əgər burada nə isə varsa da - sizin üçün, əslində, çox əzizdir.

UD. Nə?

XANIM. Sizin bu metafizik dramın elə özünüzün uydurduğunuzunu...

UD. Sizə haradan məlumdur?

XANIM. Elədir, elədir. Nə olur-olsun, onun əlinizdən alınmasına heç vədə yol verməzdiz. Məhz elə bu da, sizin dramınızın uydurulmuş olduğunu bəlli edir.

UD. Dəqiqləşdirin - yalnız uydurulmuş, yoxsa bunda nə isə var?

XANIM. Həm o, həm o biri. Əvvəlcə, siz onu özünüz uydurmusuz, sonra elə özünüz də ona inanmışız. Həqiqi dramlar onunla fərqlənir ki, insan məmnuniyyətlə onlardan yaxa qurtarır. Uydurduqlarını isə nəyin bahasına olur-olsun tutub saxlamağa can atır. Bu elə məhz sizin məsələdir.

Pauza.

UD. Mən isə sizin hisslərinizə zərrəcə inanmıram.

XANIM. Sizə qarşı? Əlbəttə, mənim sizə qarşı heç bir hissim yoxdur.

UD. Mən özümdən danışmıram, mən ondan danışırım. Ona qarşı hansı hissləriniz varsa, onların da hamısı uydurmadır.

XANIM. Mən artıq dedim ki, sizin haqqınız yoxdur...

UD. Əlbəttə ki, var. Əvəz-əvəz prinsipi. Siz mənim əzablarıma gülürsüz, bu da mənə haqq verir sizin hissləriniz haqqında nə düşündüyümü deyim. Hesab edirəm ki, onlar uydurmadır.

XANIM. Mən sizə yasaq edirəm!

UD. Çox gecdir. İndi mən hamısını deyəcəm. Siz onları özünüz üçün uydurmusuz, çünki onlara ehtiyacınız var. Əgər mənim əzablarım həqiqi deyilsə, onda sizin hissləriniz də elədir. Həqiqi hisslər ondan bilinir ki, onlar sa-

dəcə olur, öz-özünə olur, bu, bizim istəyimizdən, onlara ehtiyacımızın olub-olmamasından asılı deyil. Ən həqiqiləri isə o hisslərdir ki, onlara heç ehtiyacımız yoxdur, heç istəmirik də, həmişə müqavimət göstəririk...

XANIM. Düşünürəm, sizin yanınızda çox qalmağıma ehtiyac yoxdur.

UD. Yaxşı. Onda mən gedim. *(Qalxır.)*

XANIM. Yox, mən gedirəm. *(Qalxır.)*

UD. Siz daha onu gözləmirsiniz?

XANIM. Yox. Əgər ona lazımamsa, məni harada tapacağını bilir.

UD. Teatrda.

Xanım özünün çimərlik çantasını götürür və sağ tərəfə yollanır.

Mənim təklifim var.

Xanım dayanır.

Əgər sizin getmək fikriniz varsa, elə mənim də, onda... bir yerdə gedək.

Pauza.

XANIM. Bu mənasızdır.

UD. Amma məntiqlidir.

XANIM. Eləysə... Amma yalnız belə alındığına görə. Heç bir başqa səbəb ola bilməz.

UD. Şübhəsiz. Başqa səbəb onsuz da yoxdur.

Ud hər iki şezlonqu qatlayıb yığır. Dialoqlu pauza.

XANIM. Amma mən, yenə də, nədənsə rahat deyiləm.

UD. Niyə? Axı söhbət yalnız məntiqdən gedir.

XANIM. Mən heç də sizinlə özüm haqda düşünmürəm. Qəribədir, o niyə gəlib çıxmadı?

UD. Hə, onu deyirsiniz... Həyəcanlanmağa dəyməz; bura tamamilə təhlükəsiz, sakit yerdir... Kiçik kurort şəhərciyidir. Xoş bir yay günüdür...

XANIM. O mənə etiraf etmişdi ki, mənimlə görüşməzdən qabaq özünü öldürmək fikri var idi.

UD. Ola bilər. Axı bu, sizinlə görüşməzdən qabaq olub.

XANIM. O, sizə heç nə danışmayıb?

UD. Danışıb. Amma bu çoxdan olub.

Ud şezlonqları yığıb qurtarır, çətiri bağlayır, öz çimərlik çantasını götürür və Xanıma qoşulur. İkisi də sağ tərəfə gedir.

XANIM. Bəs sən... nə vaxtsa intihar haqqında düşünmüsən?

UD. Əlbəttə... Hətta çox yaxın olmuşam.

XANIM. Bəs səni nə xilas edib?

UD. Dərk eləmişəm ki, bunu etmək heç vaxt gec deyil.

XANIM. Heç vaxt?

UD. Əlbəttə. İntiharı hətta ölümdən yarım saat qabaq da edə bilərsən.

XANIM. Mən hələ bərbər yanına da getməliyəm.

UD. Hətta beş dəqiqə qabaq da...

Onlar artıq kulisə çıxışın qarşısındadırlar.

Bəs necə! Elə bu fikir də adamı sakitləşdirir.

Sağa çıxırlar.

Pərdə

Tərcümə edəni:
Mehman MUSABƏYLİ

